

Taiteen perusopetus tienviittana ammatillisiin opintoihin?

Päivi Vornanen

**Kehittämishankeraportti
Kesäkuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Päivi Vornanen	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä 44	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Taiteen perusopetus tienviittana ammatillisiin opintoihin?		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) Lepänjuuri Aini		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä kehittämishanke on pohdinta ja puheenvuoro taito- ja taideaineiden opetuksen tämän hetkisestä tilasta. Kun taito- ja taideaineiden opetus vähenee perusopetuksessa ja lukiossa, on nuorille tarjottava mahdollisuudet käden taitojen ja ilmaisun kehittämiseen muualla. Vapaan sivistystyön taiteen perusopetus voi antaa mahdollisuudet taiteen ja käsityön korkeatasoisiin opintoihin.</p> <p>Aihe on ajankohtainen, sillä Opetushallituksessa keskustellaan taiteen perusopetuksesta sekä sen ansaitsemasta arvostuksesta. Opetuksen jatkumo halutaan varmistaa; muualla hankittua osaamista pitää pystyä tunnistamaan ja tunnustamaan niin taiteen perusopinnoissa kuin jatko-opinnoissakin.</p> <p>Tässä työssä kerrotaan vapaasta sivistystyöstä ja Kuopion kansalaisopistosta sekä sen tarjoamasta taiteen perusopetuksesta. Tekijä on halunnut kartoittaa taiteen perusopetuksen roolia Kuopion koulutuskentässä sekä pohtia yhteistyömahdollisuuksia.</p> <p>Kuopion kansalaisopiston taiteen perusopetuksen oppilaille suoritetun pienimuotoisen kyselyn sekä omien pohdintojen kautta tekijä on vakuuttunut, että jossain määrin taiteiden opinnoilla on merkitystä nuoren tulevaisuuden suunnitelmille ja jatko-opinnoille – vähintäänkin innostavana ja kannustavana tekijänä. Käsien tekeminen kasvattaa luovuutta, oman toiminnan suunnittelua ja aktiivisuutta tavoitteen saavuttamiseksi, epävarmuudensietokykyä ja taitoa ratkaista ongelmia – eli juuri niitä taitoja, joita tarvitsemme työelämässämme.</p> <p>Hankkeessa tarkastelu painottuu Kuopion kansalaisopiston lasten ja nuorten käsityökoulun näkökulmaan, mutta pohdintoihin on haettu laajempaa näkökulmaa runsaan lähdemateriaalin kautta.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Vapaa sivistystyö, kansalaisopisto, taiteen perusopetus, käsityökoulu		
Muut tiedot		

Author(s) Päivi Vornanen	Type of Publication Development project report	
	Pages 44	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title The basic art education as a singpost to the vocational education?		
Degree Programme Vocational teacher education		
Tutor(s) Aini Lepänjuuri		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>This developement project is a reflection on and a speech about the current situation of teaching the subjects of skills and arts. When teching of the subjects of skills and arts is decreasing in elementary school and in higher secondary schools, there must be offered possibilities for improving the skills for handiwork and expression elsewhere. The basic education of art in the volyntary education can give possibilities for high-quality studies for art and craft.</p> <p>This subject is actual, because there has been a lot of discussion in the Administration of Education about the basic education of art and about the respect it has earned. The continuing of teaching is wanted to be secured; the knowledge, that has been got elsewhere must be recognized and acknowledged both in the basic teaching of art and in the postgraduate studies.</p> <p>Volyntary education, the work in community college of Kuopio are the main topics in this paper. The author has wanted to survey the role of the basic teaching of art on the field of education in Kuopio and reflect on the possibilities of co-operation.</p> <p>By the small-scale enquiry made for the students of the basic education of art in the community college of Kuopio and by the own reflection the author is convinced that to some extend art studies efect on future planning and postgraduate studies of the young – at least as an inspiring and encouraging factor. Handmaking increases creativity, planning of the action and activity for reaching for the aims, tolerance for uncertainty and skills for solving problems – just the skills we also need in the working life.</p> <p>In the project the observation is stressed on the point of view of the school of handiwork for children and the young in the community college of Kuopio, but there has been searched a larger scale of reflection by plentiful sources.</p>		
Keywords Volyntary education, community college, basic education of art, school of handiwork		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 Johdanto	5
2 Vapaa sivistystyö	7
2.1 Organisoitua koulutusta.....	7
2.2. Kuopion kansalaisopisto.....	8
2.2.1 Tiimiytyminen.....	9
2.2.2 Opetussuunnitelman perusteista.....	11
3 Taiteen perusopetus	11
3.1 Pitkin valtakuntaa	11
3.2 Asema Kuopion koulutuskentässä	13
3.3 Tulevaisuus ja yhteistyö Kuopiossa.....	16
3.2.1 Oppilaitosten verkosto	16
3.3.2 Puheenvuoroja.....	17
3.3.3 Mielipiteitä.....	19
4 Visuaaliset taiteet	20
4.1Värikäs ja Taituri	20
4.2 Postin viemää	21
4.2.1 Teorian kautta	21
4.2.2 Kokemuksia ja elämyksiä	24
5 Lasten ja nuorten käsityökoulu	25
5.1 Käsityön merkityksestä	25
5.2 Käsityön opetuksesta	27
5.2.1 Historian havinaa	27
5.2.2 Nykymenoa	28
5.2.3 Tänäpäin Taiturissa	29
6 Pohdinta	30
6.1 Taipaleelta	30
6.2 Innostaminen	32
6.3 Kulttuurinen pääoma	33

Lähteet	34
----------------------	----

Liitteet

Liite 1: Kuopion lasten ja nuorten taiteen perusopetuksen tilastotietoja.

Liite 2: Kutsu. Taiteen perusopetuksen vuositapaaminen.

Liite 3: Kyselylomake. Taiteen perusopetuksen oppilaskysely.

Liite 4: Saate. Taiteen perusopetuksen oppilaskysely.

Liite 5: Yhteenveto. Taiteen perusopetuksen oppilaskysely.

Liite 6: Luutonen, M. 2002. Käsiyö koskettaa - käsityön monet merkitykset.

Kuvioluettelo

Kuvio 1: Kuopion kansalaisopiston taiteen perusopetus

Kuopion koulutuskentässä.14

Kuvio 2: Ympäristön vaikutus yksilöön.15

1 JOHDANTO

Käsityö voi tällä hetkellä sekä hyvin että huonosti. Käsityötaitoja ja –tuotteita arvostetaan; itse tehty on pop. Harrastuspiirit täyttyvät ahkerista käsistä. Mutta samanaikaisesti nuorilta häviää mahdollisuus valita opintoikseen taito- ja taideaineita perusopetuksessa ja lukiossa. Opetussuunnitelman vähentäessä valinnaisaineiden määrää, ne täyttyvät tietoaaineilla. Kuinka täytämme tulevaisuudessa viime vuosisadan pedagogien toiveen: ”Jos käsityötä sovellettaisiin kaikessa opetuksessa, käsityön laatu kohoaisi, eikä käsityötaito tulisi koskaan häviämään”.

FM Seija Heinänen on pohtinut väitöskirjassaan käsillä tehtävän työn arvostusta:

”Käsillä tehtävän työn ongelmana länsimaissa on se, että niissä arvostetaan kognitiota, ajattelua ja tietoa eikä käden taitoja ja kehollisuutta, koska kielelliset ja matemaattiset taidot ovat tarpeellisia markkinatalousjärjestelmän liike-elämässä, politiikassa, sodassa ja akateemisessa maailmassa. Howard Gardnerin mielestä ei ole biologisia perusteita asettaa taitoja hierarkisesti arvojärjestykseen. Ne ovat arvovapaita. Todellisuus on kuitenkin toinen. Ja koska käsityö-taidot ovat hierarkian alatasolla, vaikuttaa se myös käsityön arvostukseen koko yhteiskunnassa. Käsityöhön ei suhtauduta vakavasti otettavana ammattina vaan harrastuksena, koska se ei ole kansantaloudellisesti yhtä tuottavaa kuin paperiteollisuus tai tietotekniikka.” (Heinänen 2006)

Koulumaailmassa on havaittu outo paradoksi: taideaineita opiskelemaan hakevien ja opiskelupaikkojen määrä on viime vuosina moninkertaistunut, kun samanaikaisesti peruskoulun ja lukion taito- ja taideaineiden tuntimääriä on vähennetty. Kun perusopetus ja lukio eivät pysty tarjoamaan taito- ja taideaineiden riittävää opetusta, on sitä oltava tarjolla muualla. Lasten ja nuorten kädentaitoja on ylläpidettävä – ja näin jatko-opintoihin hakeutuvien taso säilyy ja jopa kasvaa. Nuorten innostaminen käden taitoihin on myös kasvattajan tehtävä.

Vapaa sivistystyö voi olla ratkaisu taito- ja taideaineiden lisäopetukseen. Vapaan sivistystyön piirissä toimii moninainen joukko eri alojen kouluttajia. Koulutusta annetaan mm. taiteen perusopetuksessa.

Taiteen perusopetus on oma koulutusmuotonsa. Käsityön taiteen perusopetusta ryhdyttiin suunnittelemaan 80-luvun puolivälissä. Kesällä 1989 Tampereella järjestettiin Käsi- ja taideteollisuusliiton Kotiteollisuus kannattaa–seminaari. Tilaisuudessa professori Pirkko Anttila esitti ajatuksen koulutuksesta, joka perehdyttäisi lapset käsityön tekemiseen. Opetushallituksessa innostuttiin ajatuksesta, ja ensimmäinen käsityökoulu aloitti toimintansa syksyllä 1989 Seinäjoella. Opetushallituksen Käsityön kehittämisryhmä aloitti työnsä 1.1.1991, ja ensimmäinen laki taiteen perusopetuksesta tuli voimaan kesäkuussa 1992. (Humaljärvi & Seilo 1999)

Nyt on herätty vaatimaan, että taiteen perusopetuksen tuloksia täytyy voida tunnistaa ja tunnustaa. Opiskelusta taiteen perusopetuksen piirissä opiskelijalle on oltava etua jatkoopintojen hakuprosessissa. Kuinka yhteistyötä voitaisiin lisätä eri koulutus kenttien välillä, jotta opiskelijat saisivat maksimaalisen hyödyn annettavasta opetuksesta? Millaisia valmiuksia taiteen perusopetus antaa nuorelle, jotta se edistää ammatillisia valmiuksia? Ja onko taiteen perusopetuksella ylipäätään merkitystä nuoren tulevaisuuden suunnitelmille?

Selvitän työssäni taiteen perusopetusta ja taiteen perusopetuksen käsityön opetuksen järjestämistä Kuopiossa. Etenen yleiseltä taholta kohti omaa opetuskenttääni. Näkökulma pohdinnoilleni on Kuopion kansalaisopiston lasten ja nuorten käsityökoulu, jossa toimin tuntiopettajana. Käytän työssäni välillä vain termiä taiteen perusopetus, jolloin tarkoitan sekä kuvataide- että käsityöopetusta. Opetuksen yhdistäminen pohdinnoissa on aiheellista, sillä kuvataide- ja käsityökoulu tekevät yhteistyötä, ja sama opiskelija voi suorittaa molempien koulujen opintoja. Yhteistyön lisääminen eri osastojen kesken on opistomme tavoitteita.

Laadin kyselyn kartoittaakseni, missä määrin Kuopion kansalaisopiston taiteen perusopetuksen opiskelijat jatkavat tai ovat kiinnostuneita jatkamaan opintojaan kuvataiteen, käsityön tai muulla luovalla alalla. Postitin kyselyn sadalle kuvataide- tai käsityökoulun täysi-ikäiselle opiskelijalle. Vastauksia käytin pohdintani tukena.

Vastauksista tulkitsin myös em. FM Seija Heinäsen ajatuksia käsin tekemisen arvostuksesta.

Halusin myös selventää, kuinka kansalaisopiston lasten ja nuorten taiteen perusopetus sijoittuu Kuopion koulutuskenttään. Ajatuksiani selkeytti Kuopion koulutuspalvelukeskuksen järjestämä keskustelu- ja ajankohtaistilaisuus, jossa olivat läsnä Kuopiossa eri taiteen perusopetusta järjestävät oppilaitokset sekä perusopetuksen taiteen opetuksen ja varhaiskasvatuksen edustajia. Paikalla oli myös edustajia Opetushallituksesta.

Onnistuuko yhteistyö eri koulutustahojen kesken?

Olen työskennellyt Kuopion kansalaisopistossa viimeiset viisi vuotta erilaisissa opetus- ja ohjaustehtävissä eripituisia jaksoja. Olen toiminut niin avoimessa opetuksessa, käsityön taiteen perusopetuksessa kuin kurssimuotoisessa opetuksessakin. Olen opettanut monia eri käden taitoja kaiken ikäisille opiskelijoille. Lisäksi olen välillä voinut heittäytyä itse opiskelijan rooliin ja opetella uusia tietoja ja taitoja. Minulla on ollut myös ilo piipahtaa sekä perusopetuksen että ammatillisen opetuksen puolella ja saada vertailupintaa vapaan sivistystyön kenttään.

Viime vuodet ovat olleet omaa kasvamistani opettajaksi. Vuodet ovat myös kasvattaneet kiinnostustani vapaata sivistystyötä ja taiteen perusopetusta kohtaan. Olen halunnut piirtää kartan opetuskenttien palasista ja rakentaa niiden välille toivottua yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Koulutuskenttänsä tunteminen auttaa oman opetuksen reflektoinnissa ja sen kehittämisessä.

2 Vapaa sivistystyö

2.1 Organisoitua koulutusta

Vapaa sivistystyön asema koulutuskentällä on monille epäselvä, ja sen piirissä toimivien joukko on hyvin moninainen. Siellä toimii kansanopistoja, kansalais- ja työväenopistoja, sivistysliittoja ja opinto-keskuksia sekä kesä-yliopistoja. Annettavan opetuksen taso ja tavoitteet ovat kasvaneet vuosien myötä. Vapaa sivistystyö on organisoitua koulutusta, mutta se kuuluu ns. nonformaaliin (epäviralliseen) oppimiseen, eli oppiminen tapahtuu virallisen (formaalin) koulutuksen ulkopuolella. Koulutusmuotona se eroaa formaalista

koulutuksesta siinä, että koulutuksen tavoitteena ei ole tutkinto, mutta siitä voi kuitenkin saada todistuksen. Tämä taas erottaa sen informaalisesta oppimisesta (arkioppiminen), joka tapahtuu arjessa ja voi olla sattumanvaraistakin.

Tyypillistä koulutukselle on toiminnan vapaaehtoisuus, opiskelun omaehtoisuus, yleissivistyksellinen luonne sekä ideologinen vapaus. Opettajuus muutoksessa -kirjassa Kitola luokittelee toiminnan painotukset seuraavasti:

- yleissivistyksen kohottaminen
- kokonaispersoonallisuuden kehittäminen
- demokraattiset arvot
- toimivat yhteisöt
- sosiaalinen yhteenkuuluvuus.

Toimintaan sisältyy elinikäisen oppimisen aate sekä laaja-alaiset tavoitteet. (Sallila & Malinen 2002)

Elinikäinen oppiminen on ollut kansalaisopistoissa itsestään selvyys jo kauan ennen kuin siitä tuli ns. muoti-ilmiö. Vuodelta 2004 olevan tilaston mukaan vapaana sivistystyönä järjestettävään koulutukseen osallistui Suomessa miljoona eri-ikäistä kansalaista.

(www.kunnat.net)

Oppimisen kannalta lienee ihan sama, missä ympäristössä ja miten ihminen oppii, mutta organisoidun koulutuksen näkökulmasta on tärkeää, että olipa ympäristö mikä tahansa, oppimisjärjestelyjen tulee aina olla **tavoitteistetut, ohjatut ja arvioidut**. (Kitola teoksessa Sallila & Malinen 2002)

2.2 Kuopion kansalaisopisto

- *myönteinen, aktiivinen, avoin*

Kuopion kansalaisopisto järjestää monipuolista vapaan sivistystyön opetusta kaikenikäisille kuntalaisille pääasiassa Kuopiossa. Opistolla on myös toimintaa Riistavedellä, Eteläisellä maaseudulla, Länsirannassa, Vehmersalmella ja Karttulassa. Opisto toimii yhdessä alueen kuntien, oppilaitosten, yhteisöjen ja yritysten kanssa. Se

tekee myös valtakunnallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Opetus on vuorovaikutteista ja ajankohtaista; toimintapa on yhteisöllinen.

Opistossa on henkilökuntaa kaiken kaikkiaan lähes 300 henkeä. Talossa työskentelee rehtori, apulaisrehtori, toimistohenkilökuntaa, päätoimisia opettajia, päätoimisia tuntiopettajia, luennoitsijoita ja tuntiopettajia. Tämän lisäksi mm. toimistoissa ja vahtimestarina työskentelee henkilöitä määräaikaisessa työsuhteessa. Talossa on ajoittain myös useita harjoittelijoita.

Kuopion kansalaisopiston rehtori Hannu Pulkkinen kuvaa opiston visiota ja toiminnan tavoitteita seuraavasti:

- monipuolisuus
- opetusta kaikenikäisille
- yhteistyö kunnallisella, alueellisella, valtakunnallisella sekä kansainvälisellä tasolla
- vuorovaikutteisuus
- ajankohtaisuus
- yhteisöllisyys. <http://kansalaisopisto.kuopio.fi>

2.2.1 Tiimityminen

Kuopion kansalaisopistossa opetuksen suunnittelu ja ohjaus on jaettu tiimeihin:

Tietotiimi	1.	Kielet
	2.	Suomi 2
	3.	Tietotekniikka
	4.	Yhteiskunnalliset aineet
Taitotiimi	1.	Tekstiili
	2.	Vaatetus
	3.	Eryitystekniikat
	4.	Puu- ja metallityöt
	5.	Kotitalous
	6.	Taiteen perusopetus: käsityökoulu

Taidetiimi	1.	Terveysliikunta ja tanssi
	2.	Musiikki
	3.	Ilmaisutaito ja kirjallisuus
	4.	Kuvataide
	5.	Taiteen perusopetus: kuvataidekoulu

Tiimien ja aineryhmien kurssitarjonta vaihtelee. Keskeisenä tekijänä on kurssien kysyntä, mutta myös opetettavan aineen merkityksellisyys kansalaisten aktiivisuudelle.

Tämän kaltainen ”ylhäältä määritelty tiimi” voi toimia mainiosti ns. ylimääräisenä kolmantena eli ystävänä, kuten Opettajuus muutoksessa -kirjassa kuvataan läheistä tiimisuhdetta. Kuopion kansalaisopistossa kokemani ilmapiiri Taitotiimissä onkin ollut lämmin, positiivinen ja kannustava. Kirjassa puhutaan myös vapaaehtoisesta tiimiytymisestä, kun virallisen tiimin ulkopuolelle syntyy kollegasuhteita, joiden sisällä keskustellaan samoista pedagogisista arvoista ja kysymyksistä. ”Yhteisymmärrys pitämistä ja ei-pitämistä ja vastavuoroinen auttaminen”. (Sallila & Malinen 2002) Ulkoapäin määrätty yhteistyö ei aina toimi – se voikin muuttua kilpailuksi.

Itse löydän hyvin nopeasti tieni vapaaehtoiseen tiimiin, sillä keskustelen itse avoimesti työstäni ja suhteistani siihen. Uskon tietenkin naiivisti, että myös toinen osapuoli on avoin minua kohtaan. Tunnistan myös herkästi kilpailu-ilmapiirin, osaan vetäytyä. Ehkä se on selviytymisstrategiani uusissa tilanteissa ja yhteisöissä.

Vapaaehtoisen tiimiytyymisen myötä voi saada uutta sisältöä omalle opetukselleen. Hyvinä kokemuksina pidän yhteistyötäni esimerkiksi äidinkielen opettajan tai kasvatopsykologian opettajan kanssa sosiaali- ja terveydenhoito-oppilaitoksessa. Kun yhdistimme tuntiemme sisältöjä, saimme kädentaitojen opetuksen kautta rakennettua pienoisenäytelmiä päiväkoteihin tai draamapedagogiikkaa luokkahuoneeseen. Vähän enemmän tuntisuunnittelua se vaatii, mutta antaa monta kertaa enemmän kaikille osapuolille. Myös Kuopion kansalaisopistossa voisi yhteistyötä eri tiimien välillä kehittää lisää. Vapaaehtoista tiimiytyymistä voisi rakentaa ja rakentua myös eri oppilaitosten välille.

2.2.2 Opetussuunnitelman perusteista

Kuopion kansalaisopiston opetussuunnitelman perusteissa määritellään opiston toiminnan keskeisiä periaatteita.

Toiminnan arviointi on itsearviointia, joka perustuu prosessien ja tehtävien arviointiin, oppijoilta ja asiakkailta sekä henkilökunnalta kerättävään palautteeseen. Itsearviointi palvelee opiston kehittämistä. Yleisen opetussuunnitelman lisäksi erityisesti avoimessa opetuksessa laaditaan oppijoille henkilökohtainen opetussuunnitelma. Myös muussa opetuksessa henkilökohtaiset oppimistyyli- ja mahdolliset oppimisvaikeudet otetaan huomioon ja tarvittaessa laaditaan oppijalle henkilökohtainen opetussuunnitelma.

Erityisryhmien kyseessä ollen opettajan tehtävänä on laatia ryhmäkohtainen opetussuunnitelma, jossa otetaan huomioon ryhmän erityistavoitteet, opetustavat ja sisällöt ryhmän luonteen mukaisesti. Erityiskohderyhmille voidaan laatia tarvittaessa omat ryhmää tukevat opetuksen perusteet. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi ikääntyvät, vammaiset, liikuntarajoitteiset, maahanmuuttajat. Jos opisto haluaa erityisesti huomioida jotakin kohde-ryhmää, sitä varten laaditaan omat opetuksen perusteet.

Kurssien suunnittelu lähtee oppijoiden toiveista ja niitä on kunnioitettava erityisesti. Kuitenkin opiston on myös aktiivisesti tarjottava ajankohtaista ja monipuolista opetusta sekä erityisesti suuntaviivaopintoja suunnittelija-lähtöisesti. Menetelminä opistossa on sekä ryhmä- että yksilöopetus. Tavoitteena on tehostaa verkko-oppimista sekä laatia kursseille oppimateriaalia Pedanettiin (<http://www.peda.net>). Projektityyppinen ja yli tiimirajojen menevä opetus on myös opiston toiminnan tärkeä osa-alue.

3 Taiteen perusopetus

3.1 Pitkin valtakuntaa

Koulutus on yhteiskunnan tärkeä väline vaikuttaa siihen, mitä yksilöt pitävät totena ja arvostettavana ja siihen, miten he oppivat toteuttamaan omaksumiaan tietoja ja arvoja. Näin muodostuu oma maailmankuva ja opitaan toimintastrategiat. (Julkenen 2002)

Taiteen perusopetuksesta annetuin lain 1 §:n mukaan taiteen perusopetus on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää eri taiteenalojen opetusta. Sitä järjestetään

ensisijaisesti lapsille ja nuorille. Taiteen perusopetuksen tarkoituksena on antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Taiteen perusopetus on yleissivistävää.

Jotta opetus on nimenomaan taiteen perusopetusta, sen järjestämisestä säädetään taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998) ja asetuksessa (813/1998). Mainitulla lailla kumottiin vuonna 1992 annettu laki taiteen perusopetuksesta (424/1992) sekä vuonna 1995 annettu laki musiikkioppilaitoksista (516/1995). Laissa taiteen perusopetuksesta säädetään muun muassa taiteen perusopetuksen tarkoituksesta, järjestämisestä, arvioinnista ja opetussuunnitelmasta. Asetuksessa taiteen perusopetuksesta säädetään oppimääristä (yleinen/laaja), opetuksen määrästä, arvioinnin uusimisesta ja oikaisusta sekä koulutuksen järjestämisluvan hakemisesta.

Opetuslupa voidaan myöntää kunnalle tai yksityiselle. Vuonna 2007 Opetushallitukseen tuli 26 uutta hakemusta, joista neljä hyväksyttiin. Taiteen perusopetukseen on toiveissa saada lisää rahoitusta ja sen myötä lisää hyväksytyjä hakemuksia. On kuitenkin muistettava, että lupia voidaan myös perua, mikäli opetusta antava oppilaitos ei noudata määräyksiä. (Kauppinen, J. Suullinen lähde. 24.4.2008.)

Suomessa vuonna 2005 taiteen perusopetusta tarjosi liki 80 opistoa yhteensä lähes 80 000 tuntia. Eniten järjestettiin kuvataiteen opetusta. Opistoista liki 60 % piti toimintaedellytyksiään riittävinä ja kolmannes melko riittämättöminä. Tärkeimpänä yhteistyötahona pidettiin muita kansalaisopistoja. Yhteistyötä tehtiin muun muassa koulutussuunnittelussa, opetushenkilöstön yhteiskäytössä, kurssien järjestämisessä ja opetustarjonnassa. (Kansalais- ja työväenopistokysely. 2005. www.kunnat.net)
Taiteen perusopetus on siis oma koulutusmuotonsa eikä se tarkoita esimerkiksi perusopetuslain (628/1998) ja perusopetuksen (852/1998) mukaista perusopetuksen (peruskoulun) taidekasvatusta. (www.edu.fi)

Kuopion kansalaisopistossa voi tällä hetkellä suorittaa taiteen perusopetuksessa vain yleisen oppimäärän.

Taiteen perusopetus/yleinen oppimäärä

- musiikki
- tanssi
- sanataide
- esittävät taiteet (sirkus, teatteri)
- visuaaliset taiteet
(arkkitehtuuri, audiovisuaalinen taide, kuvataide, käsityö)

Visuaaliset taiteet

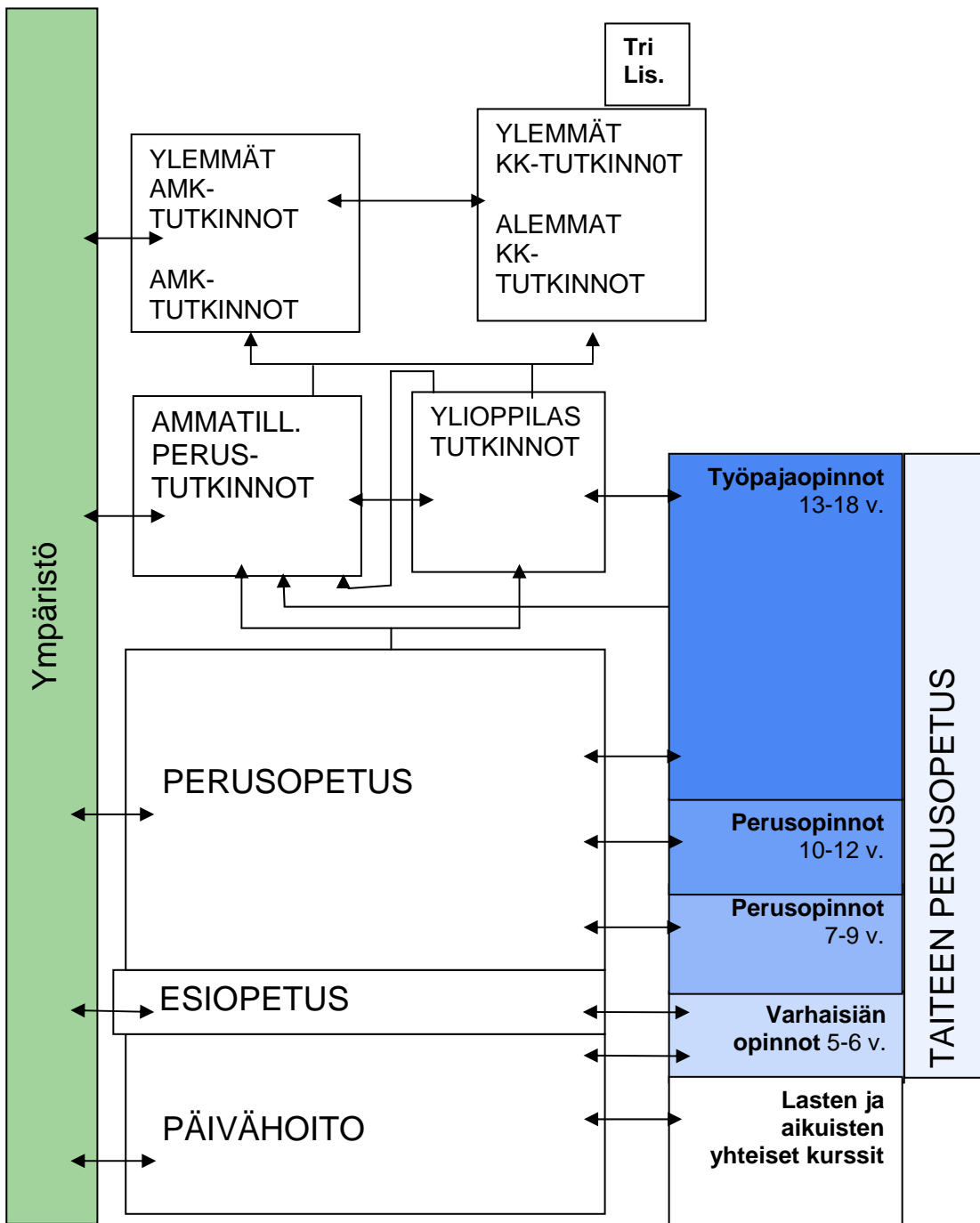
- arkkitehtuuri
- audiovisuaalinen taide
- kuvataide
- käsityö

Taiteen perusopetuksen **käsite, rakenne ja laajuus** on esitetty kokonaisuudessaan Opetushallituksen tiedotteessa taiteen perusopetuksen järjestäjille 18.3.2008.

http://www.oph.fi/opetushallitus/tiedotteet/2008/tpo_tiedote_16_2008_suom.pdf

3.2 Asema Kuopion koulutuskentässä

Olen havainnollistanut kuviossa 1 Kuopion kansalaisopiston taiteen perusopetuksen asemaa Kuopion alueen koulutuskentässä. Kuvion avulla hahmottuu taiteen perusopetuksen tavoitteellinen, tasolta toiselle etenevä opetus sekä sen merkitys ja yhteistyömahdollisuudet eri koulutustahojen kanssa.

Kuvio 1: Kuopion kansalaisopiston taiteen perusopetus Kuopion koulutuskentässä (Päivi Vornanen 2008)

Tutustuminen opetukseen voi lähteä liikkeelle jo päiväkotikäisenä lasten ja aikuisten yhteisillä kursseilla. Varhaisiän opinnoissa saadaan ensikosketus taidetyöskentelyyn, kun pieni lapsi tutustuu vanhemman kanssa yhdessä leikin avulla väreihin, muotoihin ja materiaaleihin. Opetus ei ole vielä varsinaista taiteen perusopetusta. Taiteen perusopetus voi alkaa varhaisiän opinnoilla 5-6-vuotiaana. Opetus voi jatkua perusopinnoilla aluksi 7-9-vuotiaiden ryhmässä, sitten 10-12 -vuotiaissa. Työpajaopintoihin siirrytään 13-vuotiaana, jolloin jokaiselle opiskelijalle laaditaan oma opetussuunnitelma. Virtaus taiteen perusopetuksesta ammatillisiin opintoihin on erityisen mielenkiintoni kohteena. Toki valintoja taiteen perusopetuksesta ammatillisiin opintoihin tapahtuu myös lukio-opintojen kautta.

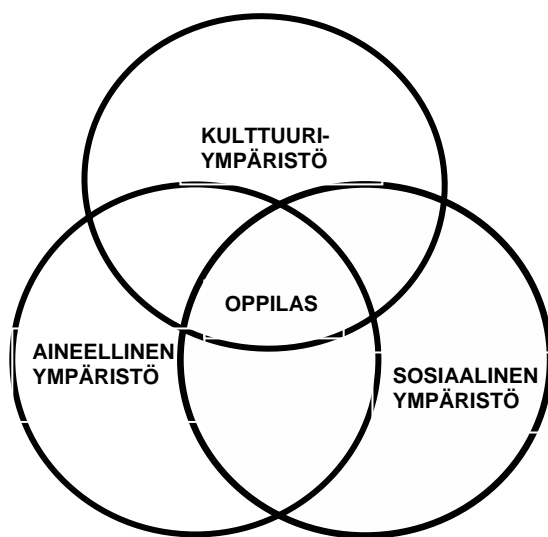
Taiteen jatko-opintoja mahdollistavat Kuopiossa

- Avoin konservatorio
- Kuopion konservatorio
- Kuopion muotoiluakatemia
- Pohjois-Savon opisto
- Sibelius-Akatemia Kuopion osasto

<http://caravellix.kuopio.fi/net.nsf/TD/150206120202137?OpenDocument>

Ympäristötekijöillä on suuri vaikutus toimintaamme koko elinkaaremme ajan.

Ympäristötekijöiden muodostumisesta kertoo kuvio 2.

Kuvio 2: Ympäristön vaikutus yksilöön.

Vaikka ihminen ei syntyessään olekaan aivan ”tabula rasa” (”tyhjä taulu”), kuten Locke 1600-luvulla kuvaili ihmisen kehitystä, niin ympäristö jättää meihin jokaiseen jälkensä ja se vaikuttaa valintoihimme. Ympäristömme voidaan luokitella kolmeen eri osaan, jotka yhdessä muodostavat ne lähtökohdat, joista rakentuu tulevaisuutemme tikapuut.

Kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan kokonaisuutta, jonka muodostavat rakennettu kulttuuriympäristö eli rakennusperintö, kulttuurimaisema ja muinaisjäännökset.

Kulttuuriympäristö on ihmisten jokapäiväinen elinympäristö, jossa on esillä historiallisia piirteitä. Se näkyy maisemana, fyysisinä rakennuksina ja tarinoina. Perustuslain mukaan vastuu ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille kansalaisille.

Sosiaalisen ympäristön muodostavat perhe, ystävät, tuttavat, idolit, koulu, työ jne. Ihminen ei pystyisi ajatteluun, toisten ihmisten ymmärtämiseen ja moraalisiin arvioihin ilman sosiaalista ympäristöä.

Aineellinen ympäristö muodostuu materiasta, joita tarvitsemme ja käytämme päivittäisiin toimiimme ja hyvinvointiimme.

3.3 Tulevaisuus ja yhteistyö Kuopiossa

3.3.1 Oppilaitosten verkosto

Oppilaitosten autonomisuus oppimisympäristöinä on menneisyyttä. Oppilaitokset voivat muodostaa alueellisen koulutusyksiköiden verkoston, jossa on mahdollista opiskella useilla eri koulutusaloilla ja eri opiskelutasoilla. Verkostoon voi kuulua toisen asteen ja ammattikorkeakoulun yksiköiden lisäksi myös peruskouluja, lukioita ja joillakin paikkakunnilla jopa yliopisto tai korkeakoulu. Koulutusyksiköt voivat sijaita useammalla eri paikkakunnalla.

Perusopetuksen ylimmillä luokka-asteilla ja sen jälkeisessä koulutuksessa opiskelijoilla on hyvät valmiudet toimia hyvin avoimissa oppimisympäristöissä, siksi opiskelijoille on järjestettävä mahdollisuuksia tutustua muihin oppimisympäristöihin. Kaikki opiskelijat eivät osaa heti toimia oma-aloitteisesti, mikäli kotona tai perusopetuksessa siihen ei ole opetettu ja kannustettu. Se ei silti tarkoita, etteivätkö he olisi hyviä tulevia yhteistyökumppaneita. Opettajan tehtävä on ”tyrkkiä” opiskelijoita tutustumaan ympäristön suomiin mahdollisuuksiin, ”auttaa heitä maailmalle”.

Opettajakoulutuksen tulee ohjata opettajia aktiivisesti etsimään uusia kumppanuuksia ja toimintaympäristöjä. Opettajan ammattitaito ilmenee valmiutena hyödyntää ympäristön tarjoamia oppimis-mahdollisuuksia. (Luukkainen 2000)

Oppilaitosten toiminta voi lähestyä yrityksen tapaista toimintaa, jolloin opettajan on toimittava kuten yrittäjä. Hänen on pystyttävä kilpailemaan oppilaista laadulla ja markkinoitava sekä omaa osaamistaan että oppilaitostaan. Opettajalta perätään myös yrittäjämäistä asennetta erityisesti siksi, että opiskelijoiden sisäinen yrittäjäisyys, vastuullisuus, laadukkuus, verkostoitumishalu, innovatiivisuus jne. kehittyisi. (Sallila & Malinen 2002)

Seuratessani tuntiopettajien toimintaa olen tullut juuri samoihin johtopäätöksiin opettajan yrittäjäyydestä. Opettajan on tavallaan markkinoitava kurssinsa tai luentonsa niin, että ostaja-oppilaitos kiinnostuu siitä. Opettajan niin kuin yrittäjänkin on laitettava työnsä sisältö myytäväksi, ”myytävä itsensä”. Mutta muuttuuko opetuksen tai opetettavan aiheen sisältö, kun siitä on tehtävä myyvä ja haluttava? Tuleeko opetuksesta kevyttä viihdettä? Onko opettajan oltava sekä laskelmoiva että hauska?

Koulutuksen toteuttamisen pelinsäännöt koskevat mielestäni koko opetushenkilöstöä – ei vain päätoimisia vaan myös sivutoimisia. Toimiessani itse sivutoimisena tuntiopettajana, en erittele velvollisuuksiani varsinaisessa opetustyössä verraten päätoimisiin opettajiin. Sisäinen vastuuni nuorten koulutuksen laadusta on yhtä suuri. Lisäksi taiteen perusopetuksen puolella opettaessani juuri minun antamastani opetuksesta maksetaan tietty summa, kurssimaksu, jolloin se asettaa omat paineensa ja tavoitteensa tunti-suunnitelmien onnistumiselle – rahalle on saatava vastine.

3.2.2 Puheenvuoroja

Kuopiossa taiteen perusopetusta antavista koulutusyksiköistä on tullut yhä tärkeämpiä osia oppilaitosten verkostossa. Taiteen perusopetusta antaa Kuopiossa seitsemän oppilaitosta. Opetusta voi saada käsityössä, kuvataiteessa, musiikissa ja tanssissa. Oppilaitosten tiedot löytyvät eriteltyinä liitteestä 1.

Kuopiossa järjestettiin 24.4.2008 keskustelu- ja ajankohtaistilaisuus Kuopion alueen taiteen perusopetusta järjestävien oppilaitosten sekä perusopetuksen taiteen opetuksen ja varhaiskasvatuksen edustajille. Kutsutuista oli paikalla noin 30 henkilöä, joista kolme oli Opetushallituksen edustajia. Kutsujana toimi Kuopion kaupungin koulutoimi. (Liite 2) Tilaisuuden tarkoituksena oli selvittää taiteen perusopetuksen tämän hetkistä tilaa sekä keskustella tulevaisuudesta ja yhteistyöstä sekä taiteen perusopetuksen että perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kanssa.

Alustuspuheenvuoroissa tuli esille kodin ja ympäristön merkitys taidekasvatukselle sekä koulutuksen demokraattisuus. Opiskelu tulee olla mahdollista varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta.

Opetushallituksen tavoitteena on korottaa taiteen perusopetus sen ansaitsemaan arvoon. Halutaan tehdä selvä ero harrastustoiminnan ja taiteen perusopetuksen välille – lisäksi tulee tehdä selväksi ero taiteen perusopetuksen ja perusopetuksen taiteen opetuksen välille. Pohdittiin jopa termin vaihtamista väärinkäsitysten välttämiseksi. Opintojen jatkumo on myös Opetushallituksen kehittämisen kohteena: muualla hankittua osaamista pitää pystyä tunnistamaan ja tunnustamaan niin taiteen perus-opinnoissa kuin jatko-opinnoissakin. Olisivatko näytöt tarpeen? Yhteistyötä eri oppilaitosten välillä kaivataan, jotta myös taiteiden välisyys voisi toteutua. Eli yhteistyötä ja jatkumoa periaatteella: kenen oppilas, se maksaa.

Opetusneuvos Hartikainen halusi korostaa taiteen perusopetuksen merkitystä ammatillisiin opintoihin tähtäävän nuoren näkökulmasta. On tärkeää, että nuoren ei enää tarvitse loikkia kerhosta, koulusta, laitoksesta toiseen saamatta tasolta toiselle etenevää opetusta. Nuori pystyy kehittämään taitojaan tavoitteellisesti. Opetushallituksessa katsotaan kehittämisen kohteiksi käsitteiden selkiyttäminen sekä yleisen ja laajan oppimäärän erojen täsmentäminen. Oppilasarviointi ja verkkopalvelut ovat myös kehittämisen kohteina.

Kansalaisopistossa ennen varsinaisia taiteen perusopetuksen opintoja on lasten ja aikuisten yhteiset opinnot ja varhaisiän opinnot, joiden avulla voi ottaa ensiaskeleet taiteiden pariin (tarkemmin kappaleessa 3.2). Kuopion kaupungin kulttuuritoimi on puolestaan käynnistänyt kaksi hanketta saavuttaakseen lapset hoitajineen sekä koululaiset.

Kulttuurikaruselli luo eri kulttuurilaitoksien ja -toimijoiden välille toiminnallisia kokonaisuuksia, joiden avulla lapsi voi perheensä tai opetusryhmänsä kanssa siirtyä taiteenalasta ja kulttuurilaitoksesta toiseen monipuolisen toiminnan ja yhtenäisen, innostavan teeman avulla. Toiminnan tavoitteena on myös kouluttaa päivähoito-henkilökuntaa ja antaa heille uusia virikkeitä. (<http://kulttuurikaruselli.kuopio.fi/>)

Perusopetuksen **Kulttuuripolku**-hanke käynnistyi Kuopiossa vuonna 2007 ja on tavoitteellinen vuoteen 2010. Tavoitteena on saavuttaa kaikki perusopetuksen piiriin kuuluvat oppilaat eri kulttuurilaitosten kanssa yhteistyössä. Polku lähtee liikkeelle ensimmäisestä kouluvuodesta ja päättyy 9. luokan K9-kulttuurikorttiin. Tavoitteena on siis tutustuttaa perusopetuksen oppilaat eri kulttuuritahoihin ja opettaa lapset ja nuoret kulttuurin kuluttajiksi – ja ehkäpä myös sitä kautta harrastajiksi ja ammattilaisiksi. Hankkeeseen toivotaan yhteistyöhön myös taiteen perusopetus – nähtäväksi jää, mitkä ne keinot ovat. Myös verkostoituminen muiden kaupunkien kanssa olisi toivottavaa. (www.kulttuurikasvatus.kuopio.fi)

3.2.2 Mielipiteitä

Perusopetuksen taiteen opetuksen, käsityön opetuksen tasosta keskusteltiin. Käsityöopettajat ovat täydennyskoulutuksen tarpeessa, jotta opetus olisi ajanmukaista ja monipuolista. Opetussuunnitelman mukainen käsityön opetus koetaan niukaksi ja rajoittavaksi. Resurssien puutteesta ollaan yhtä mieltä.

Kun perusopetuksessa on vähennetty valinnaisaineiden kokonaismäärää, on se vaikuttanut suoraan taito- ja taideaineiden valintoihin. Aloittavia ryhmiä ei tahdo aina syntyä. Näin ne oppilaat, jotka todella haluaisivat kehittää itseään taito- ja taideaineissa, jäävät vaille opetusta.

Itse olen havainnut opettaessani peruskoulussa tekstiilityötä, että aika ja materiaalit ovat rajalliset tuottamaan suuria elämyksiä. Vähäiset opetustunnit kuluvat opetus-suunnitelmassa määriteltujen perustaitojen opetteluun. Aikaa ei tahdo jäädä oppilaan persoonallisuutta tukevalle luovuudelle. Olisiko tässä yhteistyön paikka? Voitaisiko

opetusta vaille jäävät oppilaat ohjata taiteen perusopetuksen piiriin? Tai voisiko erittäin innokas tai lahjakas nuori yhdistää opintonsa laajemmaksi kokonaisuudeksi sekä perusopetuksen/lukion että taiteen perusopetuksen piirissä? Näin antaisimme yhdessä valmiuksia vaikka jatko-opintoihin. Yhteistyötä voisi kehittää myös opetustilojen ja opetushenkilökunnan vaihdolla. Näin auttaisimme toisiamme resurssipulassa. Taiteen perusopetuksen ja muiden koulumuotojen yhteistyöllä on mahdollisuus tukea opiskelijoiden yksilöllisten valmiuksien kehittymistä ja oppilaiden kiinnostusta taito- ja taideaineiden diplomien suorittamiseen ja opintojen hyväksilukemiseen.

Keskustelu- ja ajankohtaistilaisuus oli hyvä läpileikkaus Kuopion taiteen perusopetuksen tarjonnasta ja tasosta. Kun mukaan oli otettu myös perusopetus ja varhaiskasvatus, tuli selvästi ilmi eri tahojen yhteistyön tärkeys, jotta lapset ja nuoret kasvavat taiteen ja kulttuurin monipuolisiksi kuluttajiksi – varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta. Ja näin saamme uusia taitajia aloille. Yhteistyön mahdollisuuksia on runsaasti – tarvitaan vain tarmokkuutta pistää pyörät liikkeelle. Jää nähtäväksi, hyppäsikö tarpeeksi moni kyytiin tämän tilaisuuden päätteeksi – vai jäävätkö asiat ihanasti ilmaan. Mielenpitoisten vaihtojen, mikä oli yksi kutsun pääasia, jäi tosin tilaisuudessa liian vähän aikaa. Jälkipuheissa kaikuivat kysymättä jääneet kysymykset. Yhteistyökeskustelut eivät edes ehtineet alkaa.

4. Visuaaliset taiteet

4.1 Värikäs ja Taituri

Kuopion kansalaisopistossa taiteen perusopetuksen visuaalisiin taiteisiin kuuluvat kuvataidekoulu [VÄRIKÄS](#) ja käsityökoulu [TAITURI](#) , jotka antavat opetusta lapsille ja nuorille. Opistolla on lupa myös aikuisten taiteen perusopetuksen toteuttamiseen, mutta toimintaa ei ole toistaiseksi käynnistetty. Oheisessa taulukossa on esitetty molempien koulujen oppilas- ja opettajamäärät sekä annetun opetuksen määrä.

Kuopion kansalaisopisto

Lasten ja nuorten taiteen perusopetus vuonna 2007

(Lähde: Kuopion kaupunki. Kuopion lasten ja nuoren taiteen perusopetuksen tilastotietoja v. 2007.)

	<u>Käsityökoulu Taituri</u>	<u>Kuvataidekoulu Värikäs</u>
- Opiskelijoita keskim. vuodessa	136	250
- Opetustunteja	566	1071
- Opettajia		
päätoimisia	2	1
sivutoimisia	6	6
harjoittelijoita	2	4
työllistettyjä	1	1
- Toimipaikkoja	3	2

Uusia oppilaita otetaan kaikkiin ryhmiin vuosittain. Hakeminen tapahtuu syksyisin jokaiseen talouteen jaettavaan opinto-oppaan hakuohjeiden mukaan.

4.2 Postin viemää

Koska suoritan ammatillisen opettajan opintoja, on mielenkiintoni kohdistunut siihen, missä määrin Kuopion kansalaisopiston taiteen perusopetuksen opiskelijat jatkavat tai ovat kiinnostuneita jatkamaan opintojaan kuvataiteen, käsityön tai muulla luovalla alalla. Toivoin vastausta myös siihen, onko taiteen perusopetuksen kestolla merkitystä jatko-opintoihin.

Suoritin pienimuotoisen kyselyn Kuopion kansalaisopiston taiteen perusopetuksen oppilaille. Laadin ja postitin kyselylomakkeen sadalle sekä kuvataide- että käsityökoulun täysi-ikäiselle opiskelijalle. Otannassa oli mukana sekä entisiä että nykyisiä opiskelijoita. Käsittelen ensin hieman kyselyn suorittamista teoreettisella tasolla, selvitän sitten suorittamani kyselyn kulkua ja saamiani tuloksia.

4.2.1 Teorian kautta

Vaikka kyselyni oli pienimuotoinen, oli sen toteutuksessa noudatettava yleisiä tutkimuksen suorittamiseen liittyviä sääntöjä ja ohjeita. Käyn läpi suorittamani kyselyn kulkua ja samalla käsittelen yleistä tutkimuksen teoriaa vain niiltä osin, kun sillä on ollut merkitystä kyselyni toteutukseen. Tutkimuksen teorian tietoa on osin koottu vuonna 2003 yhdessä Ilona Suonion kanssa osana kasvatustieteiden approbatur-opintoja oppimistehtävän sisällöksi. Suorat lainaukset oppimistehtävästä on sisennetty ja kursivoitu.

Lähdin rakentamaan kyselyni suorittamista seuraavien käytännön seikkojen pohdinnan kautta (Anttila 2000):

1. *Kerätäänkö aineisto itse vai onko olemassa jo valmiita aineistoja?*
2. *Tutkimuksen kohde*
3. *Minkälainen aikaulottuvuus tarvitaan, jotta saataisiin kelvollinen vastaus?*
4. *Tutkimusmetodi/-metodit*
5. *Koulutus metodin käyttöön tai soveltamiseen*
6. *Miten tutkittavat valitaan?*
7. *Miten tutkittavat tavoitetaan, miten pyydetään suostumus?*
8. *Järjestelyistä neuvottelemisen*
9. *Tarvittava materiaali (laitteet, esim. nauhurit, kasetit, postituskuoret)*
10. *Kustannukset*

Opistossamme ei ollut tietoja, minne taiteen perusopetuksen oppilaamme mahdollisesti suuntaavat perus- tai lukio-opintojen jälkeen. Yksittäisiä havaintoja kyllä oli, mutta kokonaisnäkemystä ei.

Kyselyni lähtökohtana oli **kolme hypoteesia** (ennalta asetettua oletusta):

- Taiteen perusopinnot lapsuus- ja nuoruusiässä vaikuttavat nuoren ammatinvalintaan ja tulevaisuuden suunnitelmiin.
- Taiteen perusopetuksen kestolla on merkitystä jatko-opintoihin.
- Käsityö- ja kuvataidekoulun opiskelijat haluavat jatkaa opintojaan ns. luovalla alalla.

Metodini oli pienimuotoinen kysely – ei siis ollut kyse varsinaisesta tutkimuksesta.

Minulla oli perustiedot tutkimusmenetelmistä kyselyn suorittamiseen, ja saatoinkin käyttää tarvittaessa apuna opiskelutoveriani, jonka opetusalaan tutkimusmenetelmät kuuluvat.

”Tiedonkeruuta ennen on suunniteltava, millä menetelmällä tarkoituksenmukaisesti saa vastauksen asetettuihin kysymyksiin. Tutkijan oma vaikutus on tässä keskeisessä asemassa: hän päättää, miten aineisto kootaan, mitä muuttujia siihen otetaan mukaan, mitä painotetaan ja mikä jätetään vähemmälle huomiolle.” (Anttila 1996, 216)

Otos muodostui kyselyssäni seuraavasti:

- 100 oppilasta
- poikia 17
- tyttöjä 83
- joista Kuopion kaupungin ulkopuolelta 7.

Otoksen muodostivat Kuopion kansalaisopiston taiteen perusopetuksen oppilasrekisteriin merkityt entiset ja nykyiset oppilaat viiden vuoden ajanjaksolta. Vuosina 1982-88 syntyneet, eli tutkimushetkellä täysi-ikäiset. Kyselyn otokseen otin sekä kuvataide- että käsityökoulun opiskelijat, sillä monet opiskelevat joko peräkkäin tai samanaikaisesti molempia opintoja. Lisäksi opiskelijat voivat ottaa valinnaiskursseja molemmista opinnoista. Osoitetiedot tarkistettiin väestörekisterikeskuksesta. Jollei haluttua määrää olisi syntynyt viiden vuoden jaksolta, otosta olisi laajennettu useammalle vuodelle.

”Yksityisiä asiakirjoja voidaan antaa arkistoituina tutkijan tiedoksi, jos he antavat sitoumuksen siitä, etteivät käytä tietoja ao. henkilöiden vahingoksi. (AsiakJulkL 17.2 §) (Anttila 2000, 420)

Pienimuotoista kyselyäkin suorittaessa on muistettava eettiset pelisäännöt, luottamuksellisuus ja anonymiteetti. Nykyinen tietosuojalaki rajoittaa tietojen luovuttamista ja käyttöä tehokkaasti.

Tutkimusaineiston hankinnassa on pyrittävä ekonomisuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen; on muistettava, että työn arvo ei nouse tai laske sen mukaan, miten aineisto on hankittu. Tärkeintä on, että hankittu aineisto antaa luotettavia tutkimustuloksia (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2002, 164, 173).

4.2.2 Kokemuksia ja elämyksiä

Toteutusta

Laadin kyselylomakkeen, johon liitin saatekirjeen ja palautuskuoren. (Liitteet 3 ja 4)
Vastaustenannon saattoi myös suorittaa pyytämällä sähköisen kyselylomakkeen. Sekä kyselylomakkeen että sähköisen vastausmenetelmän testautin useammalla henkilöllä.

Tarkoitukseni oli postittaa kyselylomakkeet ennen pääsiäistä, jotta se pääsiäislomien aikaan tavoittaisi mahdollisesti jo pois muuttaneita nuoria kotiosoitteesta. Osoitetietojen saaminen oppilasrekisteristä osoittautui kuitenkin sattumien vuoksi hankalaksi.

Opistossamme oli meneillään Toppari-ohjelman alasajo, minkä vuoksi ohjelman tietoihin oli vain kahdella henkilöllä pääsy; henkilöistä kumpikaan ei ollut viikkokausiin paikalla. Muidenkin sattumien vuoksi postitus viivästyi pääsiäisen jälkeen, mikä mielestäni vaikutti vastausten määrään. Opisto osallistui postituskuluihin ja hoiti postituksen.

Vastauksia sain parikymmentä, jotka kaikki tulivat postitse. Sähköistä vastauslomaketta ei pyydetty kertaakaan, vaikka olin olettanut, että nuoret mieluummin vastaisivat sähköpostitse. Mutta pitäisikö silloin olla myös yhteydenotto suoraan sähköpostilla tapahtuva? E-mailia käytettäessä lisäksi anonymiteetti voi kärsiä. Laadin saaduista vastauksista yhteenvetoja, joista edelleen tein johtopäätöksiä pohdintoilleni.

Tulosta

”Päätelmät voidaan tehdä vain siihen perusjoukkoon nähden, jota otos koskee, ei sen laajemmalti. Tuloksia ei siis voida yleistää, vaan varovaisuutta on noudatettava. Jos samantapaisia tuloksia voidaan saavuttaa myöhemmin jossakin toisessa tutkimuksessa toisilla koehenkilöillä, silloin yleistettävyyden tuki paranee.” (Anttila 2000, 114)
Millä todennäköisyydellä sattumalla on osuutta käsiteltävässä aineistossa? (Anttila 2000, 113)

Sain siis vastauksia 20 kpl, joista yksi oli miespuolinen. Vastaajista hieman yli puolet opiskeli kuvataidekoulussa, mutta 13 % vastaajista oli suorittanut opintoja sekä kuvataide- että käsityökoulussa. Lisäksi yli puolet vastaajista oli saanut opetusta myös muissa taideaineissa.

Vastaajien opinnot olivat kestäneet melko tasaisesti yhdestä lukuvuodesta yli kymmeneen lukuvuotta. Eli vastausten yleistuloksiin nähden opintojen kestolla ei tuntuisi olevan suurtakaan merkitystä.

Puolet vastaajista opiskeli tällä hetkellä lukioissa. Osa suoritti jatko-opintoja taide- tai muulla luovalla alalla; määrä oli suurempi kuin muilla jatko-opintoaloilla. Jatko-opintoja suunnittelevat jakaantuivat melko tasan sekä taidealoille ja muille aloille. Pari vastaajista ilmoitti työllistyvänsä opintojensa jälkeen taidealalle.

Yli puolet vastaajista ilmoitti taiteen perusopinnoilla olleen suurta merkitystä tulevaisuuden suunnitelmilleen. Tämä tarkoitti mm. opintoja alalla. Neljännes vastaajista ilmoitti opinnoilla olleen hieman merkitystä, mikä tarkoitti esimerkiksi opintojen vaikutusta harrastuksiin. Kukaan vastaajista ei kieltänyt opintojen merkitystä, vaan osassa vastauksista ei ollut mainintaa lainkaan taiteen perusopetuksen merkityksestä tulevaisuudelle. (Liite 5) Vastauksista välittyi nuorten asiallinen suhtautuminen tulevaisuuteensa ja opintoihinsa. Niistä välittyi myös se arvomaailma, jota käsittelin johdannossani FM Seija Heinäsen sanoin. Käsityöhön - ja taiteeseen - ei välttämättä suhtauduta vakavasti otettavana ammattina vaan harrastuksena, koska se ei ole automaattisesti tuottavaa eikä kaikkien mielestä kunnianhimoista ja arvostettavaa. Käsittelen pohdintaosuudessa kappaleessa 6 kouluttajan merkitystä nuoren jatko-opintojen valinnoissa.

5 Lasten ja nuorten käsityökoulu

5.1 Käsityön merkityksestä

Käsityö koskettaa meitä monin tavoin. Osalle meistä se on ammatti, monille rakas harrastus ja me kaikki kohtaamme ympäristössämme käsityötuotteita.

Käsityöllä voidaan tarkoittaa kaikkea, mitä tehdään käsin esim. tietokoneella kirjoittamista. Kasvatustieteiden tohtori Ulla Suojasen mielestä liian laajoilla käsitteillä ei ole enää informaatioarvoa, joten käsityö onkin määriteltävä tarkemmin. Hän lainaa professori Pirkko Anttilaa ja määrittelee käsityön käsitettä seuraavasti:

- käsin tai enimmäkseen käsin ohjattuna koneita käyttäen valmistettu tuote
- edellä mainitun tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessi kokonaisuudessaan
- erilaisessa muodossa olevat tuotokset, joita syntyy suunnittelu- ja valmistusprosessissa ennen lopullista tuotetta, esim. luonnoksia, materiaali-, tekniikka- ja työvälinekokeiluja, prototyyppejä.

Taidekäsityössä edelleen korostuu uutta luova ja korkea taso ja käsityövaltaisuus. Rajanveto perinteisen käsityön ja taidekäsityön välille on kuitenkin vaikeaa.

Tuotesuunnittelun rinnalle tai tilalle on tullut muotoilu. **Muotoilu** on yläkäsite, johon kuuluvat sekä valmistettavan tuotteen mallinsuunnittelu ja valmistusprosessin suunnittelu että varsinainen valmistusprosessi. Muotoilu kattaa siis koko käsityöllisen prosessin. Suomen muotoilun edistämiskeskuksen toimitusjohtaja Tapio Periäinen laajentaa käsitettä yhä: ”Muotoilun piiriin kuuluu ihmisen tekemässä fyysisessä ympäristössä kaikki muu paitsi kulttuurimaisema ja arkkitehtuuri”.

(Suojanen, U. 1993)

Ammattikorkeakoulusta valmistuneesta artemista ja suunnittelijasta onkin uusien tuulien myötä tullut *muotoilija*. Keskiasteen koulutuksesta valmistuu edelleen *artesaaneja*.

Marketta Luutonen määrittelee käsityön valmistusprosessiksi, jossa käsin tai apuvälineitä käyttäen valmistetaan tuotteita tai palveluja. Myös tuon prosessin tuotosta kutsutaan käsityöksi. (Luutonen, M. & Äyväri, A. 2002 (toim.) Käsityön, taiteen, askartelun ja teollisen tuottamisen välinen rajanveto on vaikeaa.

”Käsityön manifesti”

Pohjoismainen käsityöneuvosto (vapaamuotoinen eri toimijoiden muodostama yhteenliittymä) kirjasi 1990-luvun loppupuolella ”käsityön manifestin”. Siinä käsityötä tarkasteltiin kahdeksasta eri näkökulmasta:

1. Käsityö kuuluu yleissivistykseen ja syntyy ihmisen tarpeesta toteuttaa ideansa.
2. Käsityö muokkaa identiteettiä, yhteisyyttä ja yhteistyötä.

3. Käsityö on luomisen iloa ja iloa kauniista esineistä, joissa yhdistyy kauneus ja käytännöllisyys.
 4. Käsityö on taitoa ja tietoa ratkaista ongelmia. Käsityötaito on lahjakkuutta, joka siirtyy ihmisen mukana ja lisääntyy käyttämällä.
 5. Käsityö on mahdollisen muotoilua. Käsityössä prosessi ja produkti ovat erottamattomia.
 6. Käsityöläinen on uuden ajan yrittäjä, joka vahvistaa paikallisyhteisöä.
 7. Käsityö on kiertokulkua, jossa tuotteet ovat kestäviä ja palautuvat lopulta luonnon kiertokulkuun.
 8. Käsityö kuuluu tulevaisuuteen. Ihmisen perustavaa laatua oleva käytännön tieto ja uusi teknologia luovat uusia mahdollisuuksia.
- (Luuttonen, M. & Äyväri, A. 2002 (toim.))

Samoja ajatuksia esitettiin jo vuosisata sitten. Manifesti perustelee vakuuttavasti, miksi käsityön opetuksesta tulee huolehtia nyt ja tulevaisuudessa.

5.2 Käsityön opetuksesta

5.2.1 Historian havinaa

Keskiajalla käsityön opetus liittyi jokapäiväisten esineiden valmistamiseen. Kädentaitojen kehittäminen oli myös työhön kasvattamista – opetus oli mestari-kisälli-oppipoikasuhdetta, metodina jäljentäminen ja mallitöiden valmistaminen. Samalla oppija kuitenkin rakensi minäkuvaansa ja sai valmiuksia toimia aikuisena, vastuullisena ja järkevästi ajattelevana kansalaisena omassa yhteisössään. Vähitellen oppija saattoi ryhtyä soveltamaan omia yksilöllisiä mallejaan ja tuotteitaan. (Pöllänen & Kröger 1999)

Käsityönopetus otettiin kansakoulujen opetusohjelmaan 1860-luvulla, mikä oli maailmanlaajuisesti edistyksellistä, myös taidekasvatuksellisessa mielessä. Käsityöt olivat pakollinen oppiaine maaseudulla ja vapaaehtoinen kaupungeissa. Oppilaan luonnetta haluttiin kasvattaa opettamalla häntä "työn kautta työhön". Tällä tarkoitettiin soveltamistaitoa, jossa opitaan taitavuutta ja käyttämään tietoja omassa työskentelyssä.

Vuosisadan alkupuolella tytöille suositeltiin kankaan kudontaa, koska se opetti tarkkuuteen ja huolellisuuteen. Sen katsottiin myös kehittävän ajattelukykyä, koska kankaiden loimet ja kuviokerrat on aina etukäteen laskettava ja suunniteltava – oli myös laskettava raaka-aineiden menekki. Käsitöitä tekemällä tapahtui myös ”taiteellista luonteen jalostumista”, ja keho sai liikuntaa. Suomessa vallinnut pyrkimys opetuksessa ”tiedon avulla taitoa” haluttiin kääntää jo silloin Yhdysvalloissa vallinneeseen pyrkimykseen ”taidon avulla tieto”. Toiveena oli, että jos käsityötä sovellettaisiin kaikessa opetuksessa, käsityön laatu kohoaisi, eikä käsityötaito tulisi koskaan häviämään. (Heinänen 2006)

5.2.2 Nykymenoa

Käsityön asema suomalaisissa kouluissa on vahva ja se on pakollinen oppiaine Suomen peruskouluissa. Käsityöläisammatteihin valmistutaan ammatti- ja taidekorkeakouluista, ja korkeakouluissa/yliopistoissa on myös käsityöalan professuureja. Suomessa on kansainvälisesti verrattuna vahva ja oma-leimainen itse tekemisen kulttuuri. (Suojanen 2002)

Vapaan sivistystyön puolella käsityön taiteen perusopetus antaa hyvät mahdollisuudet kokonaisvaltaiseen oppimisprosessiin. Siinä yhdistyvät tiedolliset, taidolliset ja sensomotoriset tekijät. Taiteellisessa oppimisprosessissa luovuus on persoonallista ilmaisua, jossa tekijän tunnemaailma on vahvasti mukana. Käsityössä tarvitaan taiteenalakohtaisten tietojen ja taitojen sekä visuaalisen tietojen lisäksi emootiot, tunteet ja tuntemukset. Oppiminen on aktiivista; oppiminen ei riipu vain sisällöstä vaan sisällön organisoinnin ja esittämisen laadusta. (Humaljärvi & Seilo 1999).

Pöllänen vakuuttaa käsityön opetuksen tarpeellisuutta kokemuksellisen tekemällä oppimisen kautta. Hänen mukaansa käsityö kasvattaa luovuutta, oman toiminnan suunnittelua ja aktiivisuutta tavoitteen saavuttamiseksi, epävarmuudensietokykyä ja taitoa ratkaista ongelmia. Tätä kautta oppija voi saada sellaisia itsetuntoa kasvattavia onnistumisen elämyksiä (*flow*-kokemuksia), että hän oppii arvostamaan työtä ja osaa arvioida omaa työskentelyprosessiaan tietoisesti. Hyvät kädentaidot ovat myös perustana useissa tehtävissä koko ammattien kirjossa. Käsin tekemisen taito on ote mihin tahansa oppivaan osaamiseen. Kysymys on laajasti ymmärtäen osaamisen taidosta (*know-how*), johon yhdistyy sisällön hallinta, substanssitetous (*know-what*), ymmärrys perimmäisistä

merkityksistä ja arvovalinnoista (*know-why*) sekä ajoituksesta (*know-when*), laajemmin myös ajanhallinnasta. (Pöllänen & Kröger 1999)

5.2.3 Tänä Taiturissa

Taiteen perusopetuksen käsityökoulu ei ole rakennus tai tila. Se on kokonaisuus, joka rakentuu antamaan käsityön taiteen perusopetusta; se on tavoitteiden saavuttamisen mahdollistava toimintaympäristö kuten henkilöresurssit, tilat ja välineet. (Humaljärvi & Seilo 1999). Opetuskenttäni tuntiopettajana kuuluu mm. Kuopion kansalaisopiston käsityökoulu Taituri. Taituri toimii käsityökoululle suunnitelluissa tiloissa Kuopiossa, Puistokartanossa. Käsityökouluopetusta voidaan antaa myös muiden tahojen kanssa yhteisissä tiloissa.

Kuopion kansalaisopiston lasten ja nuorten käsityökoulu Taiturin opetus perustuu Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän visuaalisten taiteiden opetussuunnitelmaan (www.oph.fi). Opetussuunnitelmassa määritellään käsityön tavoitteet ja sisällöt sekä taiteen perusopetuksessa vallitseva oppimis- ja ihmiskäsitys. Opetussuunnitelma täsmentää opetuksen toteuttamista ja arviointia.

Opetussuunnitelmassa mainitaan mm. näin:

”Tavoitteena on, että oppilas ymmärtää suomalaista tekstiili-, esine- ja ympäristökulttuuria sekä kulttuurien erilaisuutta sekä säilyttää ja edelleen kehittää perinteisiä käsityömenetelmiä ja työtapoja”...”Yleisen oppimäärän tehtävänä on kehittää sellaisia taitoja ja tietoja, joita oppilas tarvitsee elämän eri aloilla ja jotka antavat hänelle valmiuksia hakeutua myöhempiin opintoihin”.

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa korostetaan sosiaalisten ja vuorovaikutuksellisten taitojen sekä arviointikyvyn kehittymistä.

Yleisen oppimäärän laskennallinen laajuus on 500 tuntia. Laajuuden laskennallisena perusteena käytetään 45 minuutin pituista oppituntia. Yleisen oppimäärän lisäksi opiskelija voi valita syventäviä ja laajentavia opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä opintokokonaisuuksia. Opetus on tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää. Taiteen perusopetuksella on sekä valtakunnallinen että koulukohtainen opetussuunnitelma. Oppilas saa

taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistuksen suoritettuaan vähintään 10 opintokokonaisuutta. Oppilaan vuosittaiset kurssit ja kurssien sisällöt merkitään opintokirjaan.

Opinnot koostuvat

- varhaisiän opinnoista (5-6 -vuotiaat)
- perusopinnoista (7-12 -vuotiaat)
- syventävistä opinnoista (13-18 -vuotiaat).

Varhaisiän käsityöopetusta annetaan 5-6 -vuotiaille. Tavoitteena on, että oppilaan kokemukset ja elämykset käsityöstä ovat myönteisiä. Varhaisiän opetus luo pohjaa myöhemmille visuaalisten taiteiden opinnoille. Keskeistä on leikki ja keksimisen ilo. Oppilas harjoittelee toisten huomioon ottamista ja työhön keskittymistä sekä omasta työtilasta ja -välineistä huolehtimista. Ryhmät kokoontuvat kerran viikossa iltapäivisin ja iltaisin.

Lapsille ja nuorille on tarjolla myös erilaisia taiteen ja käsityön lyhytkursseja.

Lyhytkursseille voivat osallistua kaikki aiheesta kiinnostuneet. Uuden opintosuunnitelman mukaan (käyttöön syksyllä 2006) valinnaiset lyhytkurssit voi liittää myös osaksi taiteen perusopetuksen opintoja.

Esimerkiksi jokakesäinen Seikkailu käsityömaahan -kurssi, jonka suunnittelin ja toteutin opetusharjoittelunani, on yksi käsityökoulu Taiturin valinnaiskursseista. Tähän saakka kesäkurssit ovat olleet yksittäisiä, itsenäisiä kursseja. Toki nytkin kesäkursseille voivat ilmoittautua myös muut kuin käsityökoulun opiskelijat. Käsityökoulun varsinaiset opiskelijat voivat jo opintojen suunnitteluvaiheessa huomioida myös kesäkurssien mahdollisuuden kokonaisopinnoissaan.

6 Pohdinta

6.1 Taipaleelta

Kun aloitin kehittämishankkeen suunnittelun, työskentelin Kuopion kansalaisopiston avoimessa opetuksessa kudonnan ohjaajana. Siitä olen kuin huomaamatta siirtynyt

vähitellen tuntiopettajan tehtäviin sekä taiteen perusopetuksen että muun käsityön opetuksen piiriin. Lasten ja nuorten käsityökoulusta on tullut tärkeä kiintopiste opettajuudelleni. Näin kiinnostukseni ja tietämykseni taiteen perusopetukseen ja kansalaisopistotoimintaan yleisemminkin on kasvanut. Tuntuukin, että vasta nyt olen ollut valmis pohtimaan mm. taiteen perusopetuksen asemaa Kuopion koulutuskentässä sekä arvioimaan sen yhteistyömahdollisuuksia. Kehittämishankkeeni aika on ollut vasta nyt. Olen havainnut, että kun tuntee opetuskenttensä mahdollisimman hyvin, voi reflektoida omaa opetustaan ja kehittyä työssään.

Suorittamani kysely ei suppeudessaan antanut kumoamatonta vastausta kysymyksiini taiteen perusopetuksen vaikutuksesta nuoren jatko-opintoihin. Mutta tukea pohdinnoilleni se antoi, sillä saamani vastaukset olivat selkeitä ja positiivisia. Sain myös konkreettista näyttöä olettamukselleni, että taiteen perusopetuksella voi olla vaikutusta nuoren jatko-opintovalintoihin – vähintäänkin **innostavana ja kannustavana** tahona, kun kaksi syventäviä opintoja suorittavaa ryhmäni nuorta haki kevään 2008 yhteishaussa käsi- ja taideteolliseen koulutukseen. Nyt jännitämme yhdessä, avautuvatko jatko-opinnot. Oli tulos mikä hyvänsä, nuoret ovat ilmoittaneet halunsa silti jatkaa taiteen perusopintojaan ryhmässäni.

TE-keskuksen työvoimaosaston osastopäällikkö Kirsi Vainikainen on Savon Sanomien tekemässä haastattelussa sitä mieltä, että nuorille pitäisi yhä enemmän kertoa, miten ja millä paikkakunnilla kussakin koulutuksessa työllistyy. (Savon Sanomat 20.2.2008) Kuulostaa järkevältä. Mutta nuorten tulevaisuutta voisi pohtia kahdesta näkökulmasta.

Tällä hetkellä ammatillisissa oppilaitoksissa on imua. Tänä keväänä hakijoita oli runsaammin ammatillisiin opintoihin kuin lukioihin. Markkinat tarvitsevat työlle tekijöitä – nuorilla on kiire ansaitsemaan. On järkevää rohkaista nuorta ammattiin, jota kautta työllistyminen on todennäköistä.

Mutta tulisiko nuorten ammatinvalinnanohjauksessa tärkeimmät kriteerit muodostaa työllisyysnäkymin? Voisiko nuorta rohkaista tekemään valintoja toteuttaakseen unelmiaan? Onko ammatinvalinnan ohjaaja tehtävä päätellä, kenellä on mahdollisuuksia menestyä milläkin alalla ja näin ollen työllistyä – ja kenellä ei? Teenkö väärin, kun innostan nuorta opiskelemaan taide- ja käsityöalalla, vaikka työllistyminen on epävarmaa? Tällä

hetkellähän käsi- ja taideteollisuusalat eivät ole kovinkaan tehokkaita työllistäjiä. Mikäli nuorta tulee rohkaista valitsemaan työllistävä ala, väheneekö taiteen perusopetuksen merkitys tienviittana ammatillisiin opintoihin?

6.2 Innostaminen

Satu Roos puhuu kirjassa Työelämän valttikortit kuvaavasti ns. hukatusta energiasta, luovuuden hävikistä: ”On olemassa paljon osaamista, joka hukkuu jonnekin” (musiikillinen, kuvallinen, kehollinen, inter- ja intrapersoonallinen älykkyys). Peruskouluista ja lukioista puuttuvat mittarit suoritusten määrittämiseen (vrt. lukeminen, kirjoittaminen, matematiikka...). Siksi olisi tärkeää oppilaiden kuunteleminen, kannustaminen, innostaminen ja palkitseminen, jotta piilossa olevat taidot saataisiin käyttöön. (Kevätsalo, Puntari & Roos 2006).

Käsityön tekemisessä ei aina ole tärkeintä virheetön tuotos vaan itse prosessi, joka saa tekijänsä innostumaan ja luottamaan itseensä. Itse olen löytänyt tuota ns. hukattua energiaa opettaessani lähihoitaja-opiskelijoille käden taitoja ja luovaa toimintaa. Kuinka uskomattoman lahjakkaita nuoria joukosta kuoriutuukaan, kun heitä innostaa ja rohkaisee. Ja mikä parasta: nämä nuoret voivat käyttää löydettyjä taitojaan työssään hoiva-alalla. Kuopion muotoiluakatemian rehtori Eija Vähälä onkin tuonut todistetusti esille käsin tekemisen merkityksen ihmisen hyvinvoinnille. Musiikin kuuntelun on todettu parantavan mielialaa ja kognitiivista toimintakykyä – sen väitetään jopa edistävän aivoinfarktista toipumista. Käsityöt kohentavat keskittymiskykyä ja motoriikkaa, rakentavat itsetuntoa onnistumisen ilon kautta jne. Kulttuurin harrastaminen luo yhteisöllisyyttä – ja sitä kautta luo hyvää oloa.

Kun perus- ja lukio-opetuksen uusi tuntijakoesitys tuli julki vuonna 2001, FT, Dos. Marketta Luutonen tutki lehtijutuista, lähinnä Helsingin Sanomista, mitä mieltä esityksestä oltiin, ja mitä merkityksiä taito- ja taideaineille näissä kirjoituksissa oli annettu. Käsityön merkitys koettiin todella vahvasti. Suojasen esitys on esitetty lyhentämättömänä liitteessä 6. Kuten aiemmin jo mainitsin, ei perus- ja lukio-opetuksessa ole aina resursseja innostavaan ja luovaan työskentelyyn. Silloin voisi ottaa käyttöön ulkopuolisia resursseja – esimerkiksi vapaan sivistystyön tarjoamaa opetusta.

6.3 Kulttuurinen pääoma

”Käsityö on ihmiselle lajityypillinen ominaisuus ja sellaisena ihmisyyden keskeinen tunnuspiirre ja lahjakkuuden ulottuvuus. Käden taidot ovat perinnöllisiä, mutta niiden kehittyminen riippuu ohjauksesta ja valmennuksesta... Käsityötaidot ovat pääomaa, joka kasvaa ja syvenee käytössä. Käsityötaidot tarjoavat muillekin kuin alan yrittäjille mielekästä elämän sisältöä; niitä voidaan pitää kaikille kansalaisille tarpeellisina perustaitoina.” (Luuttonen & Äyväri 2002)

Kasvatustieteissä pääomamme jaetaan neljään eri tyyppiin:

1. Taloudellinen pääoma: raha ja omaisuus.
2. Sosiaalinen pääoma: kuka olet ja ketä tunnet.
3. Kulttuurinen pääoma: edellytys ja tulos koulutuksen suhteen. Esineet, käytännöt, koulutus pääoma.
4. Symbolinen pääoma: arvostuksen ja kuuluisuuden pääoma.

Puhuttaessa pääomasta käsitämme sen yleisesti taloudelliseksi pääomaksi, rahaksi ja omaisuudeksi. Mutta jos tarkastelemme eri pääoman lajeja, juuri taloudellisella pääomalla tuntuisi olevan vähiten vaikutusta henkiseen hyvinvointiimme. **Käsityötaidot ovat siis meidän jokaisen kulttuurista pääomaamme!** Kulttuurinen pääoma ei ole kiinni varallisuudesta. Tähän perustuu myös vapaan sivistystyön aate.

Lopuksi

Käsityö on tärkeä osa elinympäristöämme, jossa toimintaamme tulisi ohjata kestävän kehityksen aate: ekologinen, kulttuurinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys. Käsityön työpajat ovat käytännön asennekasvatusta kestävän elinkaariajattelun ja arvomaailman rakentamiseksi.

”Kestävä kehitys on vastuunottamista ja huolehtimista siitä, että meidän jälkeemmekin elävillä ihmisillä olisi maailma missä elää hyvin. Meidän pitäisi edistää tämän päivän kehitystä ottaen huomioon tulevien sukupolvien tarpeet. Eikä kyse ole vain ympäristön suojelusta vaan myös kulttuurimme pitää säilyä. Lisäksi ihmisten väliset suhteet ja oman elämän hallinta ovat osa kestävästä kehityksestä.” (www.kaspaikka.fi)

LÄHTEET

- Anttila, P. 2000. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. 3. p. Hamina: Akatiimi Oy.
- Heinänen, S. 2006 Käsityö – taide – teollisuus. Näkemyksiä käsityöstä taideteollisuuteen 1900-luvun alun ammatti- ja aikakauslehdissä. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
<http://dissertations.jyu.fi/studhum/9513924025.pdf>
- Humaljärvi, M. & Seilo, M.-L. 1999 (toim.) Käsityö koskettaa. Käsityön taiteen perusopetus. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. 6.-8. p. Helsinki: Tammi.
- Kevätsalo, K., Puntari I. & Roos, S. 2006, Työelämän valttikortit
- Julkunen, M.-L. 2002. Opetusmoniste. Opetuksen ja oppimisen perusteet. Joensuun yliopisto
- Julkunen, M.-L. 2002. Opetus, oppiminen, vuorovaikutus. Vantaa: WSOY.
- Kansanen, P., Lahdes, E., Malinen, P., Yrjönsuuri, R. & Y. 2000. Viisi polkua opettajasta tutkijaksi. Juva: PS- Kustannus.
- Kauppinen, J. Opetusneuvos, Opetushallitus. Keskustelu- ja ajankohtaistilaisuus. Kuopion kansalaisopisto 24.4.2008.
- Kuopion kansalaisopisto. 2006. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelma. Visuaaliset taiteet.
<http://kansalaisopisto.kuopio.fi/main.asp?sid=50&sivu=248&kpl=44&o=44&haku=opetussuunnitelma>
- Luukkainen, O. 2000. Opettaja vuonna 2010. Helsinki: Opetushallitus
- Luutonen, M. & Äyväri, A. 2002 (toim.) Käsin tehty tulevaisuus.
- Niiniluoto, I. 1999. Käsityö, kuvittelu ja ymmärtäminen. Teoksessa M. Humaljärvi & M.-L. Seilo (toim.) Käsityö koskettaa. Käsityön taiteen perusopetus. Helsinki: Suomen kuntaliitto
- Opetushallitus. 2008. Tiedote. Taiteen perusopetuksen käsite, rakenne ja laajuus.
http://www.oph.fi/opetushallitus/tiedotteet/2008/tpo_tiedote_16_2008_suom.pdf
- Opetushallitus. 2005. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän ja yleisen oppimäärän opetussuunnitelmien perusteet. www.oph.fi.
- Pöllänen, S. & Kröger, T. 1999. Käsityön erilaiset merkitykset opetuksen perustana. Teoksessa Enkenberg, J., Väisänen, P. & Savolainen, E. (toim.) 2000. Opettajatiedon kipinöitä. Joensuun yliopisto Savonlinnan opettajakoulutuslaitos.

<http://sokl.joensuu.fi/verkojulkaisut/kipinat/SPetTK.htm>

Sallila, P. & Malinen, A. 2002. Opettajuus muutoksessa. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Savon Sanomat 20.2.2008

Suojanen, U. 1993. Käsiyökasvatuksen perusteet. Porvoo: WSOY.

Suojanen, U. 2002. Teoksessa Hietanen, O. (toim.) Taitoyhteiskunta osallistumisen edistäjänä. TUTU PUBLICATIONS 2/2002

http://www.tse.fi/FI/yksikot/erillislaitokset/tutu/Documents/publications/Tutu_2002-2.pdf

Vertanen, I. 2002. Ammatillinen opettajuus vuonna 2010. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opettajan työn muutokset vuoteen 2010 mennessä.

<http://www.peda.net/veraja/kuopio/kansalaisopisto/omat>

www.edu.fi

www.kaspaikka.fi

www.kunnat.net

Liite 1

KUOPION LASTEN JA NUORTEN TAITEEN PERUSOPETUKSEN TILASTOTIETOJA V. 2007

Kuopion kaupungin lasten ja nuorten taiteen perusopetuksen tilastotietoja 2007

Koulutuksen järjestäjä	Taiteenala / oppilaitos		Opiskelijoita keskim. vuodessa	Opetustunteja keskim. vuodessa	Opettaja	Toimipaikkoja Kuopiossa	Kaupungin /Kpk:n avustus 2007	Kaupungin /Kpk:n avustus 2008
Kuopion kaupunki/ koulutuspalvelukeskus	Käsityö 2) (lasten)	Kansalaisopisto 2) Käsityökoulu Taituri	136	566	2 päätoim., 6 sivutoim. 2 harjoittelijaa, 1 työllist.	3 (Puistokartano, Rajalan koulu, Vehmersalmen toimipiste)		
	Kuvataide 2) (lasten)	Kansalaisopisto 2) Kuvataidekoulu Värikäs	250	1071	1 päätoim., 6 sivutoim., 4 harjoittelijaa, 1 työllist.	2 (Puistokartano, Pirtin koulu, Melalahti, Vehkalampi)		
Kuopion kaupunki/ koulutuspalvelukeskus Yksityinen / Eija Räisänen	Kuvataide 2)	Kuvataideopetusta lapsille Pikku-Pikasso 2)	92 24 (kesäleirillä) 16 (kesäkurssilla)	145 34 (kesäleirillä)	1 päätoim., 3 työharj. 2 leiriohjaajaa	1 (keskusta)	2.700	2.700
Kuopion kaupunki/ koulutuspalvelukeskus Yksityinen / Musiikki- kouluyhdistys Kantele	Musiikki 2)	Musiikkikoulu Kantele					6.930	6.930
		-musiikkileikkikoulu -musiikin perusopetus 2)	14 126	437 2533	2 sivutoim., 3 päätoim., 11 sivutoim.	1 (keskusta) 2 (keskusta, Petonen)		
Kuopion kaupunki/ koulutuspalvelukeskus Yksityinen / Kuopion tanssitaiteen ystävät ry	Tanssi 2)	Kuopion Tanssistudio 2)	270	2005	5 sivutoimista	1(keskusta)	9.450	9.450
Kuopion kaupunki/ koulutuspalvelukeskus Yksityinen / Kuopion Baletin Tuki ry	Tanssi 2)	Kuopion Tanssiopisto 2)	225	3.264	1 päätoim., 6 sivutoim. 4 vieraillevaa opettajaa	1(keskusta)	7.380	7.380
Avustuksia myönnetty yhteensä							26.460	26.460

Huomautus 2) taiteen perusopetuksen yleinen oppimäärä

Kuopion lasten ja nuorten taiteen perusopetuksen tilastotietoja 2007

Koulutuksen järjestäjä	Taiteenala / oppilaitos		Opiskelijoita keskim. vuodessa	Opetustunteja keskim. vuodessa	Opettaja	Toimipaikkoja Kuopiossa	Kaupungin avustus 2007	Kaupungin avustus 2008
Yksityinen / Kuopion konservatorion kannatus- yhdistys ry	Tanssi 1)	Kuopion konservatorio 1)	198	2283	2 päätoim., 2 sivutoim.	3 (Musikkikeskus, Puistokoulu, Hermannin)	670.000	670.000
	Musiikki 1)	Kuopion konservatorio -musiikkileikkikoulu -musiikin perusopetus 1)	474 491	2925 23645	5 päätoim., 2 sivutoim. 51 päätoim., 12 sivutoim.	3 (2 keskusta, 1 Petonen) 4 (Mus.keskus, Haapakulma, Kotkankallio)		
Yksityinen / Kuopion Musiikintästäväin yhdistys r.y.	Musiikki 1)	Kuopion musiikintästäväin musiikkiopisto -iltapäiväkerho -musiikin perusopetus 1) -omakust. pain.opetus	36 166 59	yht. 6731	7 päätoim., 20 sivutoim.	3 (keskusta Kiltatalo, 1/2 v. Haapaniemen koulu, 1/2 v Niiralan koulu)	125.000	125.000
Avustuksia myönnetty yhteensä							795.000	795.000

Huomautus 1) taiteen perusopetuksen laaja oppimäärä, tuntipohjainen valtionosuus

j:\tekstit\taiteperusopetustilasto07.xls

Liite 2

KUOPION KAUPUNKI
Koulutuspalvelukeskus
Vuorikatu 27
70100 KUOPIO

KUTSU
15.4.2008

Tervetuloa taiteen perusopetuksen vuositapaamiseen virittelemään tietoja ja tunteja, vinkkejä ja ideoita.

Heli Norja
Heli Norja
toimialajohtaja

Keskustelu- ja ajankohtaistilaisuus Kuopion kaupungin lasten ja nuorten taiteen perusopetuksesta – Taiteen perusopetuksen tulevaisuus ja yhteistyö perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kanssa

AIKA	torstaina 24.4.2008 klo 10.00 – 15.00
PAIKKA	Kuopion kansalaisopisto, Puistokartano, Puistokatu 20, Opistosali
Klo 9.50	Musiikkikoulu Kanteleen musiikkiesitys.
10.00	Tilaisuuden avaus toimialajohtaja Heli Norja Kuopion koulutuspalvelukeskus kansalaisopiston rehtori Hannu Pulkkinen
10.10	Taiteen perusopetuksen yleiset ja ajankohtaiset asiat Opetushallitus taiteen perusopetuksen kehittäjänä 2008 – 2012 lukioyksikön päällikkö, opetusneuvos Jorma Kauppinen, Opetushallitus Visuaaliset taiteet opetusneuvos Mikko Hartikainen, Opetushallitus Musiikki ja tanssi opetusneuvos Eija Kauppinen, Opetushallitus Kuopion kaupungin lasten ja nuorten kulttuurihankkeita Kulttuuripolun edustajan puheenvuoro koordinaattori Jonna Forsman, Kuopion kulttuuritoimisto Kulttuurikarusellin edustajan puheenvuoro taidekasvatuksen assistentti Minna Vänskä, Kuopion kulttuuritoimisto K e s k u s t e l u a
12.30-13.00	Ruokailu (omakustanteinen, valtuusto-virastotalon ruokala, Suokatu 42)

POSTIOSOITE
Vuorikatu 27
70100 KUOPIO

KÄYNTIOSOITE
Vuorikatu 27
70100 KUOPIO

PUHELIN
(017) 18 4111

FAKSI
(017) 18 4210

www.edu.kuopio.fi
etunimi.sukunimi@kuopio.fi

KUOPION KAUPUNKI
Koulutuspalvelukeskus
Vuorikatu 27
70100 KUOPIO

KUTSU
15.4.2008

13.10

Kuopion kaupungin lasten ja nuorten taiteen perusopetuksen esittäytyminen, ajankohtaiset asiat ja verkostoituminen

musiikki Marjukka Huttunen, Musiikkikoulu Kantele

tanssi Jaana Hämäläinen-Korhonen, Kuopion Tanssiopisto

tanssi Meri Tegelman, Kuopion Tanssistudio

visuaaliset taiteet

kuvataide Eija Räisänen, Kuvataideopetusta lapsille Pikku-Pikasso

kuvataide Anu Tuomisaari, Kuvataidekoulu Värikäs,
Kuopion kansalaisopisto

käsityö Aino Sahi, Käsityökoulu Taituri, Kuopion kansalaisopisto

Muut taiteen perusopetuksen toimijat

musiikki ja tanssi Anna Elina Lavaste, Kuopion konservatorio

musiikki Kari Martikainen, Kuopion musiikinystävain musiikkiopisto

Perusopetuksen puheenvuoro

Varhaiskasvatuksen puheenvuoro

Päivähoidon palvelupäällikkö Leena Kauppinen,
Kuopion sosiaali- ja terveystoimi

Iltapäiväkahvi opistosalissa

14.50 -15.00

Päätöskeskustelu: mitä jatkossa? Tavoitteita? Miten verkostoitua?

Tilaisuuden jälkeen on mahdollisuus tutustua käsityökoulu Taiturin ja kuvataidekoulu Värikkään tiloihin ja opetukseen.

Ilmoittautuminen: 22.4.2008 menn. Kuopion koulutuspalvelukeskukseen sähköpostilla asiakaspalvelu.kpk@kuopio.fi

Yhteyshenkilö: suunnittelija Kirsti Salo/Kuopion koulutuspalvelukeskus kirsti.salo@kuopio.fi, p. 017 – 184 021, 044-718 4021, toimistos sihteeri Lilja Matra/Kuopion koulutuspalvelukeskus, p. 017-184 120 ja 184 138

Liite 3

Kuopio 15.4.2007

Hei,

saat tämän kirjeeni siksi, koska olet opiskellut Kuopion kansalaisopiston lasten ja nuorten käsityö- tai kuvataidekoulussa.

Olen Päivi Vornanen, artonomi AMK, ja olen työskennellyt Kuopion kansalaisopistolla sekä avoimessa opetuksessa kudonnan ohjaajana että lasten ja nuorten käsityökoulun kesäkursseihin ohjaajana.

Suoritan pedagogisia opintojani Jyväskylän ammatilliseen opettajakorkeakouluun. Opintoihini sisältyy päättötyönä kehittämishanke, jonka teen Kuopion kansalaisopistolle. Kehittämishankkeessani tutkin, missä määrin taiteen perusopetuksen, käsityö- tai kuvataidekoulun päättäneet opiskelijat jatkavat taideopintojaan tai missä määrin taiteen perusopetuksella on merkitystä jatko-opintoja valittaessa.

Onko taiteen perusopetuksella merkitystä jatko-opintoihin? Jatkuuko taide- tai käsityöharrastus perusopintojen jälkeen? Miksi innostus ehkä päättyy?

Toivoisin sinun vastaavan oheiseen kyselyyni. Vastauksesi on tärkeä, vaikka opiskelusi olisi ollut aivan lyhytaikaista, kokeiluluonteistakin - ja vaikka nykyiset suuntautumisesi eivät liittyisi lainkaan taidealnelisiin.

Voit kirjoittaa kyselyn loppuun kokemuksiasi ja mietteitäsi taiteen perusopinnoistasi – tai muita terveisiä. Tiedot käsitellään luottamuksellisesti, nimettöminä. Henkilötietosi pysyvät salaisina.

Vastausten pohjalta pyrimme kehittämään Kuopion kansalaisopiston käsityö- ja kuvataideopetusta.

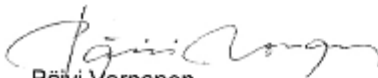
Vastauksen voit postittaa maksutta oheisessa palautuskuoressa osoitteeseen:

*Kuopion kansalaisopisto
Päivi Vornanen
Puistokatu 20
70110 Kuopio*

Halutessasi voit pyytää sähköisen vastauslomakkeen: pvornanen@gmail.com

Lähetäthän vastauksesi mahdollisimman pian – kuitenkin viimeistään 15.5.2007.

Lämpimästi kiittäen ja hyvää jatkoa toivottaen.

Päivi Vornanen

Liite 4

**Kuopion kansalaisopisto/taiteen perusopetus
Lasten ja nuorten käsityökoulu**

KYSELYLOMAKE

Vaiitse sopivin vaihtoehdoista ja täydennä tekstein.

Sukupuoli nainen mies

Olen opiskellut Kuopion kansalaisopiston lasten ja nuorten

käsityökoulussa _____ lukuvuotta
(lukumäärä)

kuvataidekoulussa _____ lukuvuotta

Olen saanut taiteen perusopetusta muissa aineissa _____ lukuvuotta
(esim. musiikki, tanssi, teatteri-ilmaisu, sanataide)

Missä? _____

Olen opiskellut taideaineita muissa oppilaitoksissa _____
(lukuvuotta, opintoviikkoa, opintopistettä, tunteja jne.)

Missä? _____

Tällä hetkellä opiskelen
Missä? _____

työskentelen
Missä? _____

vietän välivuotta
Kuinka? _____

Tulevaisuuden suunnitelmiani opiskelusta ja työstä:

Huom.

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Liite 5**Kuopion kansalaisopisto
visuaaliset taiteet****KYSELYN TULOKSIA**

Kyselylomakkeita postitettu 100 kpl
 Vastauksia palautettu 20 kpl = 20%

Pojat 1 kpl
 Tytöt 19 kpl

Opinnot

<u>Ryhmä</u>	<u>Henkilöä</u>	<u>%</u>
Kuvataidekoulu	11	55
Käsityökoulu	6	30
<u>Molemmat</u>	<u>3</u>	<u>15</u>
Yhteensä	20	100
Opetusta myös muissa taideaineissa	13	65

Opiskeluaika Kuopion kansalaisopistossa

<u>Lukuvuotta</u>	<u>henkilöä</u>	<u>%</u>
<1	3	15
2	5	25
3	2	10
4	2	10
5	2	10
9	3	15
<u>>10</u>	<u>3</u>	<u>15</u>
Yhteensä	20	100

Tällä hetkellä

<u>Oppilaitos</u>	<u>henkilöä</u>	<u>%</u>
Lukio	10	50
Ammatillinen oppilaitos/muu	1	5
AMK/taide	3	15
AMK/muu	0	0
Yliopisto/taide	2	10
Yliopisto/muu	2	10
<u>Välivuosi/armeija tms.</u>	<u>2</u>	<u>10</u>
Yhteensä	20	100

Tulevaisuuden suunnitelmat

<u>Tehtävä</u>	<u>henkilöä</u>	<u>%</u>
Opiskelu (lukion jälkeen)		
- taideala	6	30
- jokin muu	5	25
Jatko-opinnot (muut kuin lukiossa olevat)		
- taideala		
- muu	2	10
Työllistyminen		
- taideala	2	10
- jokin muu	1	5
Yhteensä	20	100

Taiteen perusopetuksen merkitys tulevaisuudelle

	<u>Henkilöä</u>	<u>%</u>
Ei mainintaa	4	20
Hieman merkitystä (esim. harrastuksena)	5	25
<u>Suuri merkitys (esim. ammatinvalintaan)</u>	<u>11</u>	<u>55</u>
Yhteensä	20	100

Liite 6

Käsityö koskettaa - käsityön monet merkitykset

Marketta Luutonen, FT, Dos.

Toiminnanjohtaja

Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry

Käsityö on ollut viime viikkoina tavallista enemmän esillä osana taito- ja taideaineita peruskoulun tuntijakokeskustelussa.

Olen koonnut asiaa koskevia lehtijuttuja lähinnä Helsingin Sanomista. Kävin jutut läpi ja katsoin, mitä merkityksiä taito- ja taideaineille näissä kirjoituksissa oli annettu. Kirjoittajat olivat kaikki aineryhmän merkityksen puoltajia. Muutamassa vastineessa ei otettu kantaa merkityksiin ainoastaan perusteltiin uutta tuntijakoesitystä.

Lehtijutuissa aineryhmän tärkeyttä ei ole perusteltu niiden itseisarvoisella merkityksellä tai esimerkiksi konkreettisten taitojen oppimisella. Jutuissa on tuotu esiin monia hienoja asioita, joihin opiskelu johtaa. Yhtenä ryhmänä ovat ihmisen persoonallisuuden kehittymiseen liittyvät asiat kuten itsenäistyminen, minäkuvan vahvistuminen, omien tunteiden käsittelykyky, ongelmanratkaisukyky, ilmaisullisuuden, mielikuvituksen ja innovatiivisuuden vahvistuminen

sekä analyyttisen ajattelun kehitys. Muita mainintoja ovat henkinen virkistyminen, opiskelumotivaation ja kouluviihtyvyyden paraneminen, terveys, ymmärryksen vahvistuminen, suvaitsevaisuus, humanisuus ja tasa-arvo. Yleissivistys, kulttuuriperinnön säilyttäminen, kulttuurin luominen, kuvallisen kulttuurin kehittyminen, kuvanlukutaito sekä suomalainen muotoilu mainitaan taito- ja taideaineiden oppimistuloksina. Monien hienojen välineellisten merkitysten lisäksi käsityöllä on ihmiselle itseisarvoinen merkitys. Taito- ja taideaineilla on

parhaimmillaan näitä ja paljon muita merkityksiä ja itse pidän niitä erittäin tärkeinä ja ihmettelen minkälaiseen ihmiskuvaan ja käsitykseen tiedon luonteesta perustuvat suunnitelmat aineryhmän kaventamiseen. Professori Timo Airaksinen kiteyttää taideaineiden merkityksen tuoreessa kirjoituksessaan Helsingin Sanomissa: Mikä taideaineiden kohtalosta voisi sanoa?

Ehkä ne ovat puolustettavissa oman oikean arvonsa perusteella, opetuksena, joka mahdollistaa nuorten ihmisen aidon, monipuolisen kasvun. (Airaksinen 2001, B7)

http://www.tse.fi/FI/yksikot/erillislaitokset/tutu/Documents/publications/Tutu_2002-2.pdf

